

PLANŲ IR PROGRAMŲ STRATEGINIO PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO METODINIAI NURODYMAI

MOKSLAS • EKONOMIKA • SANGLAUDA

Kuriame Lietuvos ateitį

EUROPOS SĄJUNGA

EUROPOS SOCIALINIS FONDAS

SWECO

PLANŲ IR PROGRAMŲ STRATEGINIO PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO METODINIAI NURODYMAI

MOKSLAS • EKONOMIKA • SANGLAUDA

EUROPOS SĄJUNGA
EUROPOS SOCIALINIS FONDAS

Kuriame Lietuvos ateitį

SWECO

Užsakovas: Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras, Kalvarijų g. 153, 08221, Vilnius, tel. (85) 270 0107, faks. (85) 273 7397, smlpc@smlpc.lt, www.smlpc.lt

Vykdytojas: UAB „Sweco Lietuva“, V. Gerulaičio g. 1, 08200 Vilnius, tel. (8 5) 262 2621, faks. (8 5) 261 7507, info@sweco.lt, www.sweco.lt

Leidinio „Planų ir programų strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo metodiniai nurodymai“ sudarytojai:

Irena Taraškevičienė

Evaldas Micius

Lietuvių kalbos redaktorė: Aušra Gapševičienė

Leidinyi parengtas įgyvendinant 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ priemonės VP1-4.3-VRM-02-V „Viešųjų politikų reformų skatinimas“ valstybės projektą „Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo plėtojimas Lietuvoje“ (Nr. VP1-4.3-VRM-02-V-04-001).

Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras

©SMPLC, 2015

ISBN 978-9986-687-21-4

TURINYS

Tekste naudojami trumpiniai ir sąvokos.....	6
Metodinių nurodymų taikymas.....	7
Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo samprata.....	9
Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo organizavimas.....	10
Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo atranka.....	11
Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo atrankos dokumento struktūra....	13
Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo apimties nustatymas.....	16
Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo atrankos lentelės.....	17
Strateginis pasekmių visuomenės sveikatai vertinimas.....	20
Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo ataskaita.....	21
Pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo metodai	31
Pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitos sudėtis.....	36
Baigiamosios nuostatos.....	39

TEKSTE NAUDOJAMI TRUMPINIAI

SPVSV	Strateginis pasekmių visuomenės sveikatai vertinimas.
Atranka	Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo atranka.
Apimties nustatymas	Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo apimties nustatymas.
Vertinimas	Strateginis pasekmių visuomenės sveikatai vertinimas.
Pasekmės	Pasekmės visuomenės sveikatai.
Sprendinys	Plano arba programos sprendinys.

TEKSTE NAUDOJAMOS SĄVOKOS

Strateginis pasekmių visuomenės sveikatai vertinimas	Planų ir programų įgyvendinimo galimų pasekmių visuomenės sveikatai nustatymo, apibūdinimo ir vertinimo procesas. Jo metu rengiami pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo dokumentai, teikiamos konsultacijos, atsižvelgiama į vertinimo bei konsultacijų rezultatus prieš priimant ir (arba) tvirtinant planą ar programą, teikiama informacija, susijusi su sprendimu dėl plano ar programos priėmimo ir (arba) tvirtinimo. Tai yra procesas, leidžiantis vertinti politikos, planų ir projektų poveikį visuomenės sveikatai skirtinguose ūkio sektoriuose taikant kokybinius, kiekybinius vertinimo ir bendro sutarimo metodus.
Visuomenės sveikatai įtaką darantys veiksniai	Žmogaus aplinkos biologinių, cheminių, ekonominių, ergonominių, fizikinių, socialinių, psichologinių ir kitų veiksnių, darančių įtaką ir žmogaus, ir visuomenės sveikatai, visuma.
Reikšmingos pasekmės visuomenės sveikatai	Numatomas pasekmių visuomenės sveikatai pokytis, pagrįstas kokybiniais arba kiekybiniais vertinimo metodais.
Strateginis pasekmių aplinkai vertinimas	Tam tikrų planų ir programų įgyvendinimo galimų pasekmių aplinkai nustatymo, apibūdinimo ir vertinimo procesas, per kurį rengiami strateginio pasekmių aplinkai vertinimo dokumentai, konsultuojama, atsižvelgiama į vertinimo ir konsultacijų rezultatus prieš priimant ir (arba) tvirtinant planą ar programą, teikiama informacija, susijusi su sprendimu dėl plano ar programos priėmimo ir (arba) tvirtinimo.
Poveikio aplinkai vertinimas	Planuojamos ūkinės veiklos galimo poveikio aplinkai nustatymas, apibūdinimas ir įvertinimas.
Poveikio visuomenės sveikatai vertinimas	Planuojamos ūkinės veiklos veiksnių, darančių įtaką visuomenės sveikatai, poveikio sveikatai nustatymas, apibūdinimo ir vertinimo procesas.

METODINIŲ NURODYMŲ TAIKYMAS

Planų ir programų strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo metodiniai nurodymai pateikia planų ir programų strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo rekomendacijas, atlikimo tvarką ir būdus.

Planų ir programų strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo metodiniai nurodymai yra rekomenduojami planų ir programų rengimo organizatoriams, rengėjams, pasekmių visuomenės sveikatai vertintojams, visuomenės sveikatos priežiūros specialistams, visuomenei.

Strateginis pasekmių visuomenės sveikatai vertinimas atliekamas plano (programos) organizatoriaus iniciatyva.

Planų ir programų strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo metodiniai nurodymai gali būti naudojami:

Atliekant strateginį pasekmių aplinkai vertinimą (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimas Nr. 967 „Dėl planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (nauja redakcija TAR, 2014, Nr. 2014-20928)).

Atliekant sprendimų projektų pasekmių vertinimą (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimą Nr. 276 „Dėl Sprendimų projektų poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo įgyvendinimo“ (Žin., 2003, Nr. 23-975)).

Teisės aktai

Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas 2002 m. gegužės 16 d. Nr. IX-886.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimas Nr. 967 „Dėl planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (nauja redakcija TAR, 2014, Nr. 2014-20928).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 27 d. įsakymas Nr. D1456 „Dėl planų ir programų atrankos dėl strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 1364971).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 27 d. įsakymas Nr. D 1-455 „Dėl visuomenės dalyvavimo planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo procedūrose ir vertinimo subjektų, Europos sąjungos valstybių narių ir kitų užsienio valstybių informavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. kovo 9 d. įsakymo Nr. D1-208 redakcija, TAR, 2015, Nr. 3664).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 18 d. nutarimas Nr. 1079 „Dėl visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus dėl teritorijų planavimo nuostatų patvirtinimo“ (2013 m. gruodžio 18 d. nutarimo Nr. 1267 redakcija, Žin., 2013, Nr. 140-7096).

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gegužės 13 d. įsakymas Nr. V-474 „Dėl Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atlikimo atvejų nustatymo ir tvarkos aprašo patvirtinimo ir įgaliojimų suteikimo“ (Žin., 2011, Nr. 61-2923; 2012, Nr. 71-3682; TAR, 2014, Nr. 7784).

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. liepos 1 d įsakymas Nr. V-491 „Dėl poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinių nurodymų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 106-3947).

STRATEGINIO PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO SAMPRATA

Plano ar programos sprendiniai gali turėti įtakos visuomenės sveikatai. Pasaulio sveikatos organizacija poveikį individo sveikatai įvardija kaip sveikatos būklės pokytį, kuris gali būti teigiamas arba neigiamas, o poveikis visuomenės sveikatai suprantamas kaip veiksmų, darančių įtaką visuomenės sveikatai, reikšmingi pokyčiai, kurie sukelia pasekmes gyventojų visapusei dvasinei, fizinei ir socialinei gerovei.

Siekiant, kad plano ar programos sprendiniai turėtų teigiamą poveikį visuomenės sveikatai, sumažintų ar pašalintų neigiamus poveikius, atliekamas strateginis pasekmių visuomenės sveikatai vertinimas.

Pasaulio sveikatos organizacija poveikio visuomenės sveikatai vertinimą įvardija kaip sąvadą procedūrų, metodų ir priemonių, kurios leidžia įvertinti politikos, programos ar projekto potencialų poveikį visuomenės sveikatai ir jo veikiamas visuomenės grupes, t. y. kaip priemonę, kuri leidžia vertinti politikos, planų ir projektų poveikį visuomenės sveikatai skirtinguose ūkio sektoriuose taikant kokybinius, kiekybinius vertinimo ir bendro sutarimo metodus (Health Impact Assessment: Main Concepts and Suggested Approach: Gothenburg Consensus Paper. WHO).

Planų ir programų pasekmių visuomenės sveikatai vertinimą Pasaulio sveikatos organizacija rekomenduoja kaip priemonę, kuri gali paveikti kitų sektorių (ne sveikatos priežiūros) sprendimus, kad būtų keičiama fizinė ir socialinė aplinka ir taip užtikrinamas visuomenės ir individo sveikatos puoselėjimas (Health Impact Assessment as Part of Strategic Environmental Assessment. World Health Organization, Regional Office for Europe, 2001; Regional Office for Europe, European Centre for Health Policy, 1999).

Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo procesas

STRATEGINIO PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO ORGANIZAVIMAS

Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo objektai

Organizatoriaus pasiūlyti vertinimo planai (programos) ir Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos apraše nustatyti planai (programos).

Per atranką nusprendžiama, kad privaloma atlikti konkretaus plano ar programos strateginį pasekmių visuomenės sveikatai vertinimą.

Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo tikslai

Nustatyti galimas reikšmingas tiesiogines, netiesiogines, kaupiamąsias, sąveikaujančias (sinergetines), trumpalaikes, vidutinės trukmės, ilgalaikes, nuolatinės, laikinas, teigiamas ir neigiamas pasekmes visuomenės sveikatai.

Apibūdinti ir įvertinti plano (programos) reikšmingas pasekmes visuomenės sveikatai.

Pasiūlyti šalinti arba mažinti neigiamas pasekmes visuomenės sveikatai ir didinti teigiamas pasekmes tinkamomis priemonėmis.

Užtikrinti, kad bus konsultuojamasi su atsakingomis už visuomenės sveikatą institucijomis ir visuomene.

Užtikrinti, kad organizatorius turės išsamią informaciją apie reikšmingas plano ar programos įgyvendinimo pasekmes visuomenės sveikatai ir atsižvelgs į ją, pasirinkdamas plano (programos) sprendinių alternatyvą.

Pateikti motyvuotas išvadas dėl plano (programos) sprendinių atitikimo visuomenės sveikatos išsaugojimo (stiprinimo) tikslus ir, esant pakankamai informacijai, visuomenės sveikatos teisės aktų reikalavimus.

Planų ir programų sprendinių strateginį pasekmių visuomenės sveikatai vertinimą rekomenduojama atlikti fiziniams ar juridiniams asmenims, turintiems visuomenės sveikatos priežiūros licenciją verstis poveikio visuomenės sveikatai vertinimo veikla.

STRATEGINIO PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO ATRANKA

Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo atrankos tikslas – nuspręsti, ar privaloma vertinti nacionalinio, regiono, savivaldybės ar kito lygmens planą (programą) dėl pasekmių visuomenės sveikatai.

Atrankos užduotys:

Nustatyti plano (programos) sprendinius, kurių pasekmes visuomenės sveikatai tikslinga įvertinti.

Nustatyti plano (programos) sprendinių įgyvendinimo vietovę ir veikiamą visuomenę, atkreipiant dėmesį į jautrias ir didesnės rizikos visuomenės grupes.

Nustatyti visuomenės sveikatai įtakos turinčius veiksniai, atsižvelgiant į moksliai pagrįstus duomenis.

Nustatyti ir įvertinti vietovės, kuriai turi įtakos plano (programos) sprendiniai, sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo strategijas ir teisės aktų reikalavimus.

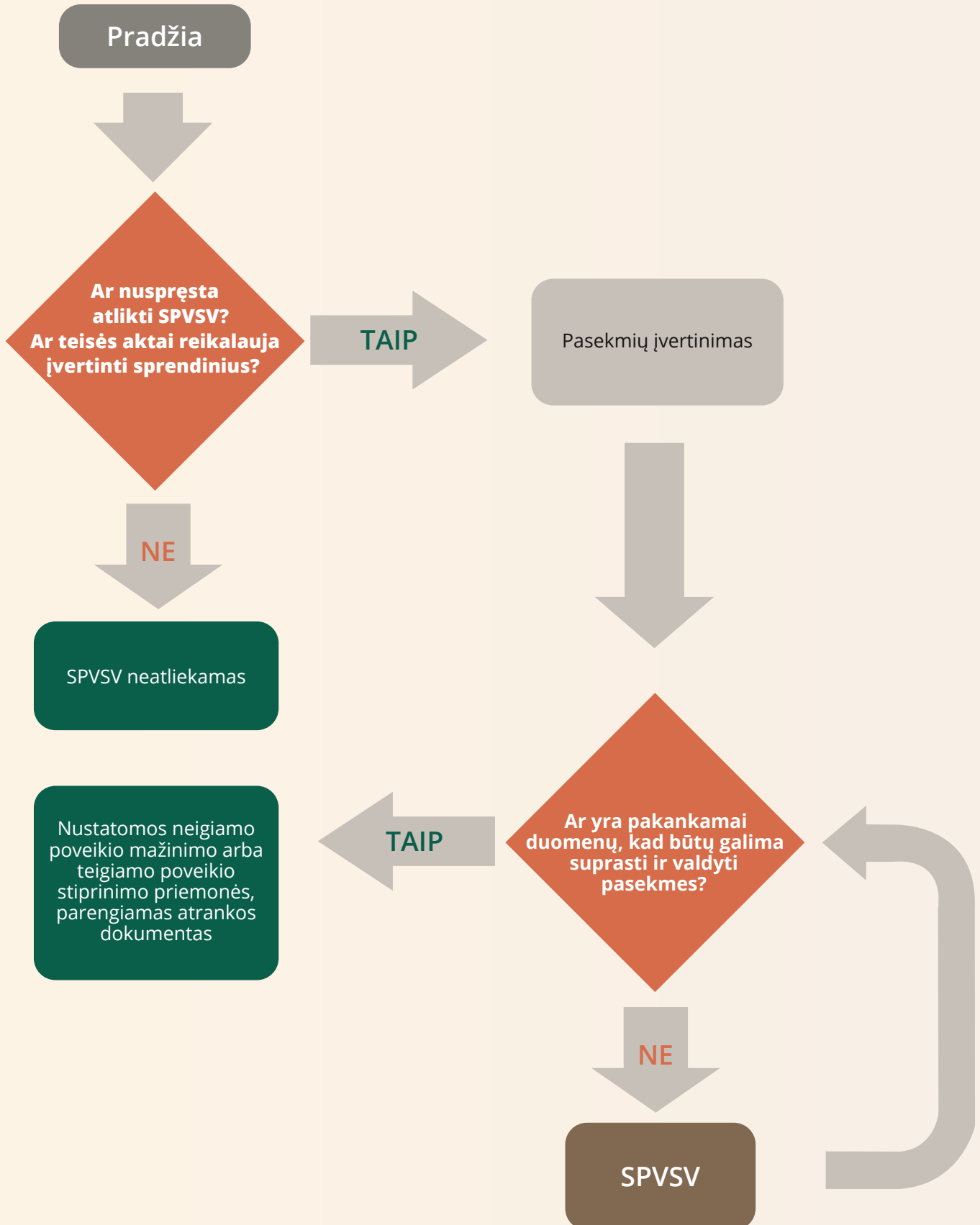
Įvertinti esamą demografinę, sveikatos ir socialinę statistikos informaciją.

Nustatyti ir įvertinti reikšmingas pasekmes visuomenės sveikatai.

Įvertinti interesų grupių pasiūlymus.

Nustatyti plano (programos) strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo būtinumą.

Atrankos procedūra

STRATEGINIO PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO ATRANKOS DOKUMENTO STRUKTŪRA

Informacija apie planų ir programų rengimo organizatorių.

Pavadinimas (vardas, pavardė).
Adresas, telefonas, faksas,
elektroninio pašto adresas.

Informacija apie planą ar programą.

Plano ar programos pavadinimas.
Plano ar programos pagrindiniai
tikslai.
Plano ar programos sprendiniai,
kurie gali turėti pasekmių
visuomenės sveikatai.
Plano ar programos alternatyvų
aprašymas.
Kita informacija.

Informacija apie numatomo plano ar programos įgyvendinimo alternatyvias vietas, vietovės ir gretimybių išsidėstymą, užstatymą, žemėnaudą ir kt. svarbūs duomenys.

Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo tikslai ir uždaviniai.

Esama visuomenės sveikatos, aplinkos taršos ir gyventojų gerbūvio būklė.

Iš mokslinių tyrimų ar kitos mokslinės literatūros, vertinimo ataskaitų žinomos pasekmės visuomenės sveikatai, kurias gali sukelti plano (programos) sprendiniai.

Informacija apie plano ar programos įgyvendinimo pasekmių visuomenės sveikatai reikšmingumą.

Informacija apie priemones, numatytas neigiamų pasekmių visuomenės sveikatai prevencijai vykdyti, pasekmėms sumažinti ar kompensuoti, ir pagrįsti duomenys apie jų efektyvumą.

Informacija apie galimą visuomenės nepasitenkinimą planu ar programa ir būtinybę užtikrinti platesnį visuomenės įtraukimą į rengiamą planą (programą).

Reikšmingų pasekmių visuomenės sveikatai nustatymas

Visuomenės sveikatai įtakos sveikatai įtakos turintis veiksnys	Pasekmių atsiradimo laikas (sprendinio įgyvendinimas, sprendinį ekstremali situacija)	Galimos pasekmių priežastys, aplinkybės, dėl kurių atsiranda pasekmės	Pasekmių ypatybės								Veiksnių pasireiškimo tikimybė/pasekmės dydis (rizika)		Pasekmių zonos dydis		
			Tiesioginės (T) Netiesioginės (NT)	Kaupiamosios (K)	Sąveikaujantios (S)	Trumpalaikės (TT) Vidutinės trukmės (VT) Ilgalaikės (IT)	Nuolatinės (N) Laikinos (L)	Tėgiamos (TP) Neigiamos (NP)	Tikimybė	Pasekmių sunkumas					
Kiekvieno vertinamo sprendinio															
Individualus															
Aplinkos															
Institucinis															

Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo reikalingumas

Reikšmingos pasekmės	Pagrįsti reikšmingumo įrodymai	Reikšmingų pasekmių koregavimo priemonės		Konsultacijų su interesų grupėmis ir visuomene poreikis	Pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo reikalingumas (reikalingas, nereikalingas)
		Pagrįstos neigiamų pasekmių mažinimo arba teigiamų pasekmių didinimo priemonės	Sitūlomų rizikos mažinimo priemonių pagrįstas efektyvumas		
Kiekvieno vertinamo sprendinio					

Plano (programos) strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo būtinumas vadovaujantis šiais principais:

- planas ar programa gali turėti reikšmingų pasekmių visuomenės sveikatai, tad jas būtina įvertinti;
- planas ar programa gali turėti reikšmingų pasekmių visuomenės sveikatai, bet jos yra gerai žinomos, gali būti tinkamai valdomos, todėl vertinimas nereikalingas;
- planas ar programa neturės reikšmingų pasekmių visuomenės sveikatai, todėl vertinimas nereikalingas.

Atrankos išvadą priima plano ir programos organizatorius, atsižvelgdamas į vertintojo parengtą atrankos informaciją.

STRATEGINIO PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO APIMTIES NUSTATYMAS

<p>Kada nustatoma SPVSV apimtis?</p>	<p>Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo apimtį nustatantis dokumentas rengiamas, kai atrankos metu nusprendžiama, kad tikslinga vertinti plano (programos) įgyvendinimo pasekmes visuomenės sveikatai.</p>
<p>SPVSV apimties nustatymo tikslas</p>	<p>Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo apimties nustatymo tikslas yra apibrėžti vertinamus plano (programos) sprendinius, strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitos turinį, joje nagrinėjamus klausimus, pateikiamos informacijos apimtį ir išsamumą, vertinimo metodus.</p>
<p>SPVSV apimties nustatymo dokumente pateikiama informacija</p>	<p>Plano (programos) sprendiniai, kuriuos tikslinga vertinti.</p> <p>Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo tikslai ir uždaviniai.</p> <p>Teritorijų, kuriose gali būti paveikta visuomenės sveikata, ribos.</p> <p>Visuomenės grupės, kurios gali būti paveiktos, jų sveikatos ir gerovės (paskutinių 5 metų, gali būti pasirenkama kita trukmė, ją pagrindžiant) rodikliai, kurie gali pasikeisti įgyvendinus plano (programos) sprendinius.</p> <p>Interesų ir visuomenės grupės, kurios galėtų suteikti naudingą informaciją, vertinant plano ar programos pasekmes visuomenės sveikatai, ir šios informacijos gavimo metodai.</p> <p>Visuomenės sveikatai įtakos turintys veiksniai, kurie bus vertinami.</p> <p>Numatomos vertinti plano (programos) sprendinių pasekmės visuomenės sveikatai.</p> <p>Reikšmingų pasekmių visuomenės sveikatai prognozavimo ir vertinimo metodai.</p> <p>Pasekmių visuomenės sveikatai mokslinių įrodymų šaltiniai, įrodymų patikimumo vertinimo principai ir metodai.</p>

Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo apimtį nustatančio dokumento rengėjas gali vadovautis atrankos metu surinkta informacija.

STRATEGINIO PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO APIMTIES NUSTATYMO KLAUSIMYNAS

	Klausimas	Apimties detalizavimas
Tikslai ir uždaviniai	Kokie plano ir programos tikslai ir uždaviniai?	
	Kokie plano ar programos sprendiniai turi būti vertinami?	<p>Sprendiniai, kurių pasekmės visuomenės sveikatai nėra pakankamai iširtos arba jie vertinami kontroversiškai, kuriuos nepalankiai vertina visuomenė.</p> <p>Didžiausio prioriteto (svarbiausi) strategijos sprendiniai, atsižvelgiant į nacionalinius tikslus ir uždavinius bei visuomenės poreikius.</p> <p>Reikšmingas pasekmes visuomenės sveikatai sukeliantys sprendiniai.</p> <p>Sprendiniai, galintys turėti įtakos visuomenės nuomonei (sukels konfliktus visuomenėje).</p> <p>Sprendiniai, kuriuos pageidauja vertinti plano (programos) organizatorius ar rengėjas.</p> <p>Visuomenės sveikatos ekspertų siūlomi vertinti sprendiniai (pvz., to reikalauja visuomenės sveikatos centrai ar kitų institucijų specialistai).</p> <p>Sprendinių vertinimas yra numatytas teisės akty.</p>
	Kokie yra strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo tikslai ir uždaviniai?	<p>Nustatyti atrankos dokumente.</p> <p>Nurodyti teisės aktuose ir strategijose.</p> <p>Būtina įvertinti pasekmes ir nustatyti reikšmingų pasekmių koregavimo priemones.</p> <p>Būtina sudaryti galimybę visuomenei dalyvauti rengiant plano ar programos sprendinius.</p> <p>Plano ar programos rengėjas nustatė kitus vertinimo tikslus.</p>

Tikslai ir uždaviniai	Klausimas	Apimties detalizavimas
	<p>Kokios interesų grupės gali būti kviečiamos?</p>	<p>Vietovėje esančios bendruomenės, jų organizacijos.</p> <p>Vietovėje veikiančios draugijos, asociacijos, kurioms gali būti aktualus dalyvavimas vertinant plano ar programos sprendinius arba kurių dalyvavimas yra svarbus vertinant plano (programos) sprendinius.</p> <p>Viešojo sektoriaus atstovai (vietos valdžios, sveikatos priežiūros, policijos ir pan. institucijų atstovai).</p> <p>Suinteresuoti verslo atstovai.</p> <p>Politikai.</p> <p>Žiniasklaidos atstovai.</p>
	<p>Kokie bus naudojami informacijos šaltiniai?</p>	<p>Mokslinių, statistikos duomenų bazės, publikacijų šaltiniai.</p> <p>Visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos savivaldybių gydytojai.</p> <p>Bendruomenių atstovai.</p> <p>Nevyriausybines organizacijos.</p> <p>Vietovės asmens sveikatos priežiūros įstaigų gydytojai ir slaugytojos.</p> <p>Komunalinių paslaugų įmonės.</p> <p>Policija.</p> <p>Aplinkos apsaugos ministerija ir jai pavaldžios įstaigos.</p> <p>Savivaldybių administracijos padaliniai</p> <p>Savivaldybių įmonės.</p> <p>Seniūnijų administracijos.</p> <p>Lietuvos automobilių kelių direkcija ir kita.</p>
	<p>Kaip bus įvertinti duomenys?</p>	<p>Numatomų naudoti ir jau naudotų mokslinių tyrimų, publikacijų, duomenų bazių aprašas, duomenų patikimumo vertinimo metodai.</p>
	<p>Kokie numatomi pasekmių koregavimo priemonių informacijos šaltiniai?</p>	<p>Nurodomi leidiniai, duomenų bazės, ankstesni vertinimai, teisės aktai ar kiti patikimi informacijos šaltiniai, kuriuose gali būti reikalinga informacija.</p>

Reikšmingų pasekmių nustatymas	Klausimas	Apimties detalizavimas
	Kurią geografinę vietovę apims SPVSV?	Valstybę Regioną Savivaldybę Seniūniją, bendruomenę
	Kokias visuomenės grupes veiks plano ar programos sprendiniai?	Nustatant veikiamas gyventojų grupes atsižvelgiama į: Sprendinių įgyvendinimo geografinę vietovę. Vietovėje esančias visuomenės grupes (pabrėžiant jautrias ir didesnės rizikos visuomenės grupes): Vyresnio amžiaus asmenis Vaikai ir jaunimą Vienišus tėvus Nėščiąsias Bedarbius Benamius Gaunančius mažas pajamas Etnines mažumas Pabėgėlius izinę, psichinę ir protinę negalią turinčius asmenis Laiką, po kurio išryškės pasekmės visuomenės sveikatai.
	Kokie visuomenės sveikatai įtakos turintys veiksniai bus įvertinti?	Nurodomi veiksniai iš patikimų informacijos šaltinių.
	Kokie SPVSV metodai bus taikomi?	Kiekybiniai ir kokybiniai pasekmių vertinimo metodai, jų paskirtis, tikslas, pasirinkimo priežastys, tikslumas, objektyvumas. Taikomos prielaidos. Galimi vertinimo poreikiai (specialistai, techninė įranga, faktiniai matavimai, apklausos ir pan.).

STRATEGINIS PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMAS

Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo ataskaita rengiama vadovaujantis vertinimo apimtį nustatančiu dokumentu.

Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo veikla

Mokslinės literatūros apžvalga apie plano (programos) sprendinių nulemtus visuomenės sveikatai įtaką darančius veiksnius, pasekmes visuomenės sveikatai, neigiamų pasekmių mažinimo, šalinimo arba teigiamų pasekmių didinimo duomenys, vertintų publikacijų skaičius ir mokslinių duomenų patikimumo įvertinimas.

Vietovės visuomenės sveikatos išsaugojimo (stiprinimo) tikslų, uždavinių ir priemonių apžvalga, plano (programos) sprendinių šiems tikslams įgyvendinti pasekmių įvertinimas.

Iš interesų grupių ir suinteresuotos visuomenės surinktų duomenų apie sprendinių nulemtus visuomenės sveikatai įtaką darančius veiksnius, pasekmes visuomenės sveikatai įvertinimas.

Esamų demografinių, visuomenės sveikatos ir gerovės paskutinių 5 metų (gali būti pasirenkama kita trukmė, ją pagrindžiant) rodiklių ir aplinkos duomenų analizė.

Pasekmių reikšmingumo įvertinimas. Nustatoma:

Ar pasekmės tiesioginės, netiesioginės, sąveikaujančios?

Pasekmių trukmė.

Veikiamos visuomenės dydis (veikiamų gyventojų ar bendruomenių skaičius).

Pasekmių stiprumas (sunkumas).

Pasekmių rizikos visuomenės sveikatai įvertinimas, atsižvelgiant į:

Pasekmių stiprumą.

Pasekmių tikimybę.

Plano ar programos alternatyvų palyginimas.

Plano ar programos sprendinių keitimo ar koregavimo priemonių nustatymas.

Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitos parengimas.

STRATEGINIO PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO ATASKAITA

1

Mokslinės literatūros apžvalga

Pateikiami patikimi mokslinių publikacijų duomenys apie plano (programos) sprendinių nulemtus visuomenės sveikatai įtaką darančius veiksnius, neigiamų pasekmių mažinimą, šalinimą arba teigiamų pasekmių didinimą, vertintų publikacijų skaičius ir jų patikimumas.

Duomenų šaltiniai:

Statistikos duomenų bazės.

Susisteminti įrodymai, mokslinių tyrimų publikacijos, leidiniai ir kt. tyrimų analizės ir pan. iš pripažintų duomenų bazių.

Pasaulio sveikatos organizacijos, kitų su visuomenės sveikatos sauga susijusių institucijų publikacijos.

Anksčiau atliktų PVSV, PAV ar SPAV ataskaitos.

Sprendinių įgyvendinimo stebėsenos duomenys (pvz., aplinkos oro taršos stebėsenos, triukšmo strateginio kartografavimo ir pan.), kurie prieinami iš Aplinkos apsaugos agentūros, savivaldybių ir kitų institucijų.

Asmens sveikatos, savivaldybių planavimo, teritorijų planavimo paslaugas teikiančių įmonių specialistų apklausa, nekilnojamojo turto vertintojų, kai numatomas gyventojų turto nuvertėjimas, kitų ekspertų išvados.

Visuomenės sveikatos ekspertų, mokslininkų apklausos duomenys.

Interesų grupių, visuomenės apklausos ir kiti duomenys.

Informacija apie susistemintus pasekmių visuomenės sveikatai įrodymus

- # Cochrane Collaboration. Prieiga per internetą: <http://www.cochrane.org>
- # Campbell Collaboration. Prieiga per internetą: <http://www.campbellcollaboration.org/>
- # Evidence for Policy and Practice Information. EPPI-Centre. Prieigos per internetą: <http://eppi.ioe.ac.uk/cms/Default.aspx?tabid=61>
<http://eppi.ioe.ac.uk/cms/Default.aspx?tabid=185>
- # National Institute for Health and Clinical Excellence (NICE) Public Health. Prieiga per internetą: <http://guidance.nice.org.uk/PHG/Published>
- # Centre for Reviews and Dissemination (CRD), University of York: Database of Abstracts of Reviews of Effects (DARE). Prieiga per internetą: <http://www.york.ac.uk/inst/crd/>
- # CRD's Health Technology Assessment: Prieiga per internetą: <http://www.york.ac.uk/inst/crd/>
- # Health Evidence Bulletins – Wales. Prieiga per internetą: <http://hebw.uwcm.ac.uk>
- # Turning Research into Practice (TRIP) Database of Evidence-based Articles. Prieiga per internetą: <http://www.tripdatabase.com>
- # Community Guide (Guide to Community Preventive Services). Prieiga per internetą: www.thecommunityguide.org
- # Economic and Social Research Council (ESRC) UK Centre for Evidence Based Policy and Practice, Queen Mary, University of London: Prieiga per internetą: <http://www.esrc.ac.uk/impacts-and-findings/research-catalogue/>
- # World Health Organization (WHO) Health Evidence Network. Prieiga per internetą: www.euro.who.int/HEN
- # HIA Gateway. Prieiga per internetą: http://www.nice.org.uk/aboutnice/whowere/aboutthehda/hiagateway/hia_gateway.jsp
- # London Health Commission. Prieiga per internetą: <http://www.londonhealth.gov.uk/allpubs.htm#hia>

2 Vietovės visuomenės sveikatos išsaugojimo (stiprinimo) tikslai, uždaviniai ir priemonės, plano (programos) sprendinių įtaka įgyvendinant šiuos tikslus

Pateikiama informacija apie nacionalines arba savivaldybės sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo strategijas.

Įvertinama ar plano (programos) sprendiniai gali įtakoti šių strategijų įgyvendinimą.

Pateikiami pasiūlymai kaip sprendiniai gali padėti įgyvendinti šią strategiją.

3 Iš interesų grupių ir suinteresuotos visuomenės surinkti duomenys

Apie sprendinių nulemtus visuomenės sveikatai įtaką darančius veiksnius.

Apie pasekmes visuomenės sveikatai ir pasekmių koregavimo priemones.

Visuomenės įtraukimas į strateginį pasekmių visuomenės sveikatai vertinimą

Bendruomenės gali būti įtraukiamos į vertinimą šiais būdais:

- Organizuojant seminarus.
- Vykdam telefoninę apklausą.
- Viešinant vertinimo dokumentus.

Organizuojant seminarą rekomenduojama pateikti šią informaciją:

- Plano ar programos sprendinius.
- Plano ar programos veiksnius, turinčius įtakos visuomenės sveikatai.
- Sveikatai įtakos turinčių veiksnių poveikio mechanizmą; sukeliamas ligas ar kitus negalavimus.
- Plano ar programos sprendinių priemones, kurios leistų išsaugoti ir gerinti sveikatą.

Seminaro metu rekomenduojama užduoti šiuos klausimus:

- Kurie plano ar programos pakeitimai galėtų turėti teigiamos įtakos visuomenės sveikatai?
- Kokios priemonės galėtų sumažinti arba panaikinti neigiamą poveikį visuomenės sveikatai?
- Kokios priemonės galėtų sustiprinti ar turėti teigiamos įtakos visuomenės sveikatai?
- Ar turi būti pasiūlyti nauji plano ir programos sprendiniai?
- Kurie sprendiniai šalintini dėl jų reikšmingo neigiamo poveikio visuomenės sveikatai?

Viešinant vertinimo dokumentus rekomenduojama, kad plano (programos) rengimo organizatorius visuomenei pateiktų šią informaciją:

- Kaip visuomenės sveikatos apsaugos klausimai atsispindi plane ar programoje.
- Kaip priimant sprendimą atsižvelgta į vertinimo ataskaitoje pateiktą informaciją, vertinimo subjektų išvadas, visuomenės pasiūlymus.
- Kodėl atsižvelgiant į kitas svarstytas alternatyvas pasirinkta priimtoji plano, programos ar teritorijų planavimo dokumento koncepcijos alternatyva.

Atliekant strateginį pasekmių visuomenės sveikatai vertinimą kaip strateginio pasekmių aplinkai vertinimo sudėtinę dalį, apie priimtą sprendimą visuomenė informuojama teisės aktų nustatyta tvarka.

4

Vietovės, kurioje visuomenės sveikata gali būti reikšmingai paveikta įgyvendinus plano ar programos sprendinius, aprašymas

Vietovės ribos, geografinė ir administracinė padėtis, orientacinis plotas, vietovės teritorijos naudojimas, įskaitant naudojimą pagal galiojančius teritorijų planavimo dokumentų sprendinius, rekreacinės ir visuomeninės zonos, esami ir suplanuoti pastatai, jų paskirtis.

Besiribojančių vietovių naudojimas; svarbūs rekreaciniai ir visuomeniniai objektai.

Inžinerinė infrastruktūra (jeigu ji susijusi su plano (programos) sprendiniais), ypač gyventojų aprūpinimas saugiu geriamuoju vandeniu, maudyklos, nuotekų ir atliekų šalinimas, keliai ir autotransporto srautai, geležinkelis ir traukinių eismas, dviračių ir pėsčiųjų takai, kita infrastruktūra.

Pagrindinės viešosios institucijos (sveikatos priežiūros, ugdymo, visuomenės saugos, valstybinės institucijos, kurių veiklai gali turėti įtakos plano (programos) tvirtinimo procedūros, įgyvendinimas ar stebėseną).

Esama aplinkos būklė ir jos pokyčiai, jeigu planas ar programa nebus įgyvendinti.

5 Vietovės visuomenės sveikatos ir gerovės rodiklių įvertinimas

Gyventojų demografiniai rodikliai: gyventojų skaičius, tankumas, pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gimstamumas, migracija, vidutinis gyventojų amžius, namų ūkių sudėtis ir kita; rodiklių palyginimas su visos populiacijos (populiacijos dydis parenkamas atsižvelgiant į vertinimo tikslus) rodikliais.

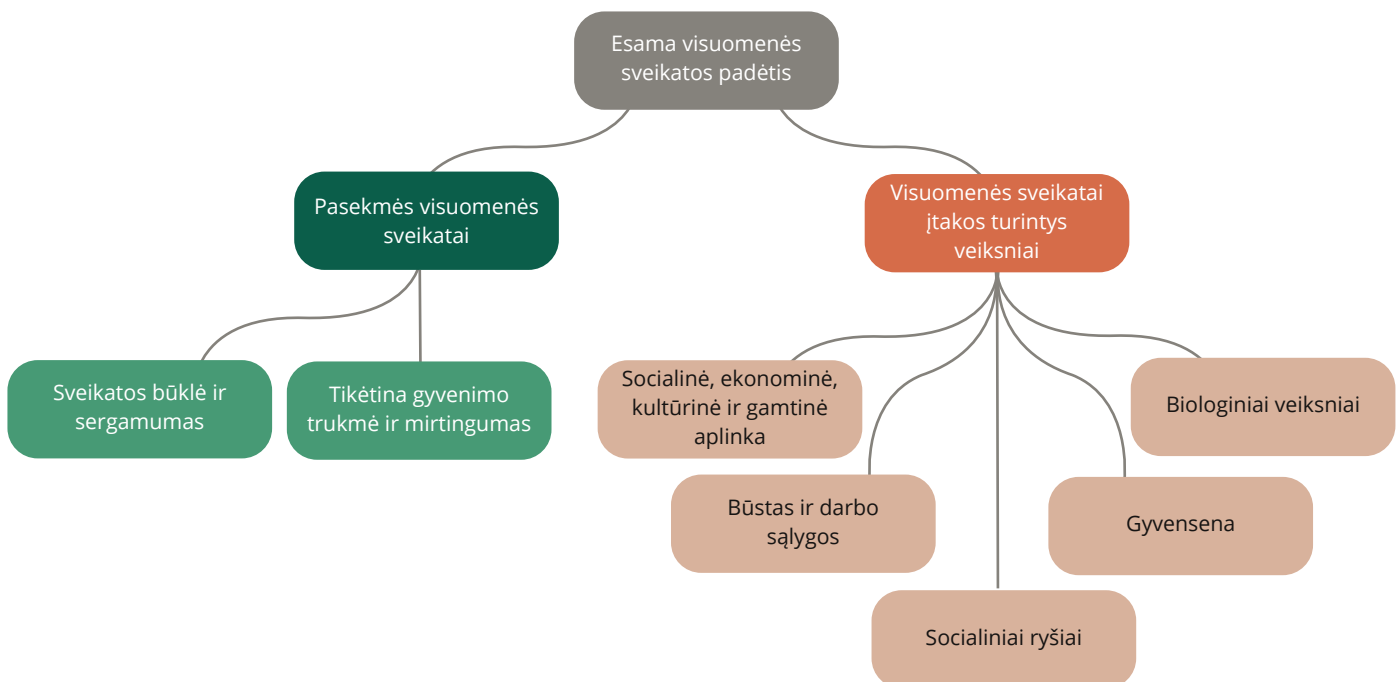
Standartizuotų mirtingumo ir sergamumo rodiklių, kuriems gali daryti įtaką plano (programos) sprendiniai, palyginimas su visos populiacijos duomenimis.

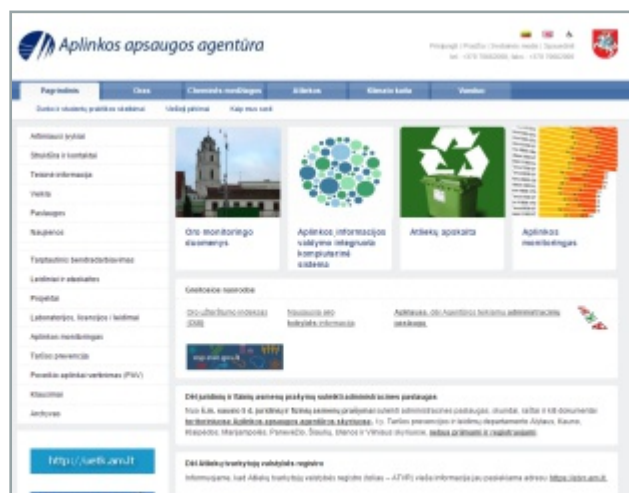
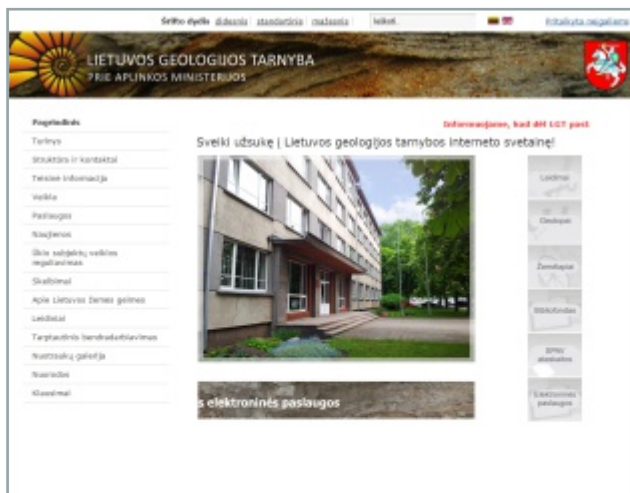
Socialinės gerovės rodikliai (nedarbas, darbo pasiūla, namų ūkių pajamos ir išlaidos, socialines išmokas ir pašalpas gaunantys gyventojai, išsilavinimas, vidutinis būsto gyventojų skaičius, kiti socialinės gerovės rodikliai), jų palyginimas su visos populiacijos duomenimis.

Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo rodikliai (lovų skaičius, hospitalizavimo rodikliai, gydytojų skaičius, kita), jeigu prieinamumui gali turėti įtakos plano (programos) sprendiniai.

Vietovės gyventojų sveikatos reprezentatyvių apklausų duomenys (pagal poreikį).

Esami visuomenės sveikatos vertinimo duomenys

6 Aplinkos duomenys

Esamas dujų emisijų kiekis, tenkantis ploto vienetui

Išorinės aplinkos oro taršos rodikliai

Dirvožemio užterštumo sunkiaisiais metais rodikliai

Triukšmas

Kvapai

Kiti duomenys

7 Sveikatai įtakos turintys veiksniai ir rizikos grupės

Sveikatai įtakos turinčių veiksnių analizė. Identifikuojami svarbiausi plano ar programos sprendinių veiksniai, turintys įtakos visuomenės sveikatai, ir jų dydis.

Rizikos grupių populiacijoje analizė. Įvertinamos svarbiausios rizikos grupės, ypač atkreipiant dėmesį į jautrias ar didesnės rizikos visuomenės grupes.

Informacija surenkama iš statistikos duomenų bazių ir kitų patikimų informacijos šaltinių.

Visuomenės sveikatai įtakos turintys veiksniai

Veiksnių grupė	Veiksniai		
	Fiziologinis	Elgsenos	Ekonominis
Individualus	Amžius Mityba Lytis Imunitetas Etninė sudėtis	Rizikingas elgesys Darbas Išsilavinimas Rizikos suvokimas	Skurdas Nedarbas
	Aplinkos	Fizinis	Socialinis
Oras Vanduo, dirvožemis Infrastruktūra Būstas Energijos vartojimas Žemės naudmenos Aplinkos tarša Maistas ir pasėliai		Šeimos struktūra Bendruomenės struktūra Kultūra Nusikalstamumas	Darbo vieta Investicijos
Institucinis	Sveikatos priežiūra	Kitos institucijos	Institucinis reguliavimas
	Pirminė sveikatos priežiūra Specializuotos sveikatos paslaugos	Policija Priešgaisrinė tarnyba Savivaldybės institucijos	Teisės aktai Strategijos Tikslai Planai

Kai kurių sektorių planų ir programų visuomenės sveikatą įtakoiantys veiksniai

Ūkio sektorius	Visuomenės sveikatą įtakoiantys veiksniai			
	Individualūs	Fizinės aplinkos	Socialinės aplinkos	Socialinių paslaugų
Transportas	Smurtinis užpuolimo pavojus Fizinio aktyvumo formos pasirinkimas	Oro tarša Triukšmas Susižalojimai	Socialinė atskirtis	Eismo greičio kontrolė Greitoji pagalba
Žemės ūkis	Maisto sauga ir prieinamumas Maisto pasirinkimas	Drėkinimo vandens kokybė Pesticidų likučiai	Kaimiškų vietovių socialinė aplinka	Maisto saugos kontrolė Maisto kainos
Būstas	Komfortas Orumas	Drėgmė Mikroklimatas Patalpų oro užterštumas	Buitinis smurtas Būsto sauga	Teritorijų planavimo ir statybos priežiūra
Energija	Išlaidos energijai	Kietųjų dalelių ir dujinių teršalų emisijos	—	Aplinkos oro taršos kontrolė
Žemės gelmių naudojimas	Migracija	Dulkės Sprogimai Vandens tarša	Laikinas, tankiai apgyvendintas būstas	Darbo saugos kontrolė
Vandens šaltiniai	Asmens higiena	Cheminė ir biologinė tarša	Konfliktai dėl vandens trūkumo	Geriamojo vandens saugos kontrolė

8

Visuomenės sveikatai įtakos turinčių veiksmų (individualių, aplinkos, institucinių) ir pasekmių kiekybinis ir kokybinis įvertinimas

Aplinkos taršos lygiai lyginami su higienos normose ir kituose teisės norminiuose aktuose nustatytais ribinėmis vertėmis ir mokslo tyrimais pagrįstomis nekenksmingomis vertėmis.

Įvertinamas taršos mastas, trukmė, pasekmių sunkumas.

Jeigu faktinių aplinkos taršos duomenų negalima apskaičiuoti, pateikiami pagrįsti duomenys apie galimą aplinkos taršą ir jos pasekmes visuomenės sveikatai.

Aplinkos taršos lygiai vertinami, jeigu plano (programos) sprendiniai gali paveikti aplinkos būklę.

Kitų visuomenės sveikatai įtakos turinčių veiksmų kiekybinis arba kokybinis įvertinimas, atsižvelgiant į savivaldybių ar nacionalinius visuomenės sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo tikslus ir pirmenybę teikiant kiekybiniam vertinimui.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA

English

NAUJIENOS VEIKLA SVEIKATOS APSAUGA TEISINĖ INFORMACIJA BENDRADARBIAVIMAS

Pradžia > Teisinė informacija > Teisės aktai > Higienos normos

Katalogo ir tipo pasirinkimas

Higienos normos

Aplinkos apsaugos agentūra

Projekti | Pradžia | Sveikatos medžiaga | Spausdinti
tel. +370 70862008, faks. +370 70862009

Pagrindiniai Oras Cheminiai medžiagos Atliekos Klimato kaita Vanduo

Apie mus

Naujienos

Teisinė informacija

Oru kokybė

Oru užterštumo vietos

Oru užterštumo normos

Formos koncentracijos PAOV skaičiavimams (duomenys, modelavimo skaitiniai žemėlapiai ir kt.)

Kiti oru užterštumo skaičiavimo žemėlapiai (įrašydami PAOV)

Oru antropogeninė tarša

Atskaitos pagal TTDTPK reikalavimus

Atšaldymo radalinio terpštinio sistemos (RADIS)

Valstybinis aplinkos oro monitoringas

Oru užterštumo normos

2015-01-01 Oru kokybės vertinimo skyrius

Teršalai, kurių kiekis aplinkos ore ribojamas pagal nacionalinius kriterijus, sąrašas ir ribinis aplinkos užterštumo vertė

Dokumentą galite rasti čia

Teršalai, kurių kiekis aplinkos ore ribojamas pagal Europos sąjungos kriterijus, normos

Aplinkos oro užterštumo normos, nustatytos žmonių sveikatos, ekosistemų ir augmenijos apsaugai (ribinių vertių su leistina nukrypimo dydžiais tolygus mažinimas pradėtas 2007 metais)

Teršalas	Vidutinis laikas	Ribinė vertė µg/m³	Ribinė vertė pasiekimo data	Leistinas likis nukrypimo dydis	Leistimas iki 2001-12-31	Vertinimo nuostatas procesas	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ribinė vertė + leistinas nukrypimo dydis															
SO ₂	1 val.	350 (24L)	2005-01-01	150 µg/m³	500	99.7	350	350	350	350	350	350	350	350	350
SO ₂	24 val.	125 (3L)	2005-01-01	-	-	99.2	125	125	125	125	125	125	125	125	125
NO ₂	1 m., 12 m.	30 E	2004-01-01	-	-	-	20 E	30 E	30 E	20 E	20 E	20 E	20 E	20 E	20 E
NO ₂	1 val.	200 (18 k.)	2019-01-01	50%	300	99.8	233	222	211	200	200	200	200	200	200
NO ₂	1 m.	42	2019-01-01	50%	80	-	47	45	42	40	40	40	40	40	40
NOx	1 m.	30 A	2004-01-01	-	-	-	30 A	30 A	30 A	30 A	30A	30A	30A	30A	30A

9 Pasekmių įvertinimas

Įvertinami galimi sveikatos būklės pokyčiai, veikiamų asmenų skaičius, pasekmių trukmė, sunkumas, tiesioginis, netiesioginis ar bendras poveikis. Pasekmės įvertinamos kiekybiniu būdu arba vadovaujantis moksliniais tyrimais.

Galimi sveikatos būklės pokyčiai: užkrečiamos ir neužkrečiamos ligos, mitybos problemos ir nutukimas, traumos ir kitos išorinės priežastys, psichinė sveikata ir psichosocialiniai sutrikimai, socialinis gerbūvis, gyvenamosios pokyčiai.

Pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo metodai

Kokybinis

Nustatant visuomenės sveikatai įtakos turinčius veiksnius, pasekmes ir pasekmių koregavimo priemones, vadovaujama pagrįstais įrodymais, kurių šaltiniai:

- Patikimi moksliniai įrodymai iš sisteminių apžvalgų ir metaanalizių.
- Patikimi moksliniai įrodymai (įvertinus mokslinių tyrimų patikimumą).
- Atsakingų institucijų publikacijos, rekomendacijos ir kita informacija.
- Anksčiau atlikti vertinimai.
- Ekspertų apklausa.
- Interesų grupių ir visuomenės apklausa.

Kiekybinis

Kiekybinio vertinimo modeliai:

- Aplinkos taršos modeliavimo
- Dozės ir atsako ryšio
- CDM (Markov Simulation Type Model)
- DYNAMO-HIA
- IMPACT
- POHEM
- ARMADA (Age Related Morbidity and Death Analysis)
- PREVENT
- CISNET (Cancer Intervention & Surveillance Modelling Network)
- Archimedes

Pasekmių visuomenės sveikatai reikšmingumo kriterijai

Planų (programų) įgyvendinimo pasekmių visuomenės sveikatai reikšmingumas nustatomas pagal:

Pasekmių tikimybę.

Pasekmių sunkumą, trukmę, dažnumą, grįžtamumą ir erdvinį mastą (gyventojų skaičių ir teritorijos dydį).

Kaupiamąjį (akumuliacinį) pasekmių pobūdį.

Planų (programų) įgyvendinimo pasekmių visuomenės sveikatai reikšmingumas nustatomas pagal pasekmių pobūdį ir teritorijos, kurioje gali kilti pasekmių, dydį, kuris gali:

Viršyti visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktuose nustatytas ribines vertes.

Turėti įtakos užkrečiamų ligų, neužkrečiamų ligų (ūmaus ir lėtinio apsinuodijimo cheminėmis medžiagomis, širdies kraujagyslių, dulkių sukeltamų kvėpavimo sistemos ligų) plitimui; susižalojimų, susijusių su transportu, skendimu ar smurtu, plitimui; psichinės sveikatos blogėjimui ir psichosocialinių sutrikimų (savižudybių, depresijos, smurto, žalingų įpročių) plitimui ir kita.

Užkirsti kelią vietovės sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo tikslų ar poreikių įgyvendinimui.

Sukelti mitybos, sveiko maisto prieinamumo, maisto saugos problemas.

Nuolat ar ilgą laiką daryti neigiamą įtaką gerbūviui (vidutinei tikėtinai gyvenimo trukmei, išsilavinimo galimybėms, gyvenimo kokybei, gebėjimui užtikrinti gyvybinius poreikius įprastinėmis sąlygomis, bendruomenės paramai ir kt.)

Apimti visos savivaldybės ar didesnes teritorijas.

10 Rizikos (pasekmių pasireiškimo galimybių) apibūdinimas atsižvelgiant į pasekmių sunkumą ir jų tikimybę

Pasekmė		Pasireiškimo tikimybė					
		Niekada	Labai maža	Maža	Vidutinė	Didelė	Labai didelė
		0	1	2	3	4	5
Pasekmių sveikatai, susižalojimų nėra	0	0	0	0	0	0	0
Nežymus sveikatos sutrikdymas ar susižalojimas (gydymas ribotas arba nereikalingas)	1	0	1	2	3	4	5
Nedidelis sveikatos sutrikdymas ar susižalojimas (reikalingas gydymas be hospitalizacijos)	2	0	2	4	6	8	10
Didelis sveikatos sutrikdymas ar susižalojimas (reikalingas gydymas ligoninėje)	3	0	3	6	9	12	15
Iki 3 žūčių	4	0	4	8	12	16	20
Daugiau kaip 3 žūtys	5	0	5	10	15	20	25

Rizika toleruotina, esant reikalui būtina taikyti rizikos valdymo priemones

Maža rizika, reikalingos ilgalaikės rizikos mažinimo priemonės

Rizika netoleruotina, reikalingas sprendinių koregavimas

11 Techniniai, organizaciniai ir metodiniai vertinimo ribotumai

Pateikiami taikytų kokybinių ir kiekybinių metodų ribotumai, kurie galėjo lemti pasekmių vertinimo paklaidas.

12 Plano ar programos įgyvendinamų sprendinių pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo metodų aprašymas

Panaudoti kiekybiniai ir kokybiniai pasekmių vertinimo metodai, jų paskirtis, tikslas, pasirinkimo priežastys.

Metodų tikslumas, objektyvumas, taikytos prielaidos.

13 Plano (programos) sprendinių alternatyvų palyginimas, siūlomų alternatyvų pagrindimas

Palyginamos visų alternatyvų pasekmės ir nustatoma geriausia alternatyva, kurios pasekmės plankiausias visuomenės sveikatos išsaugojimui ir stiprinimui.

14 Siūlomos priemonės reikšmingoms neigiamoms pasekmėms išvengti, sumažinti ar kompensuoti arba teigiamoms pasekmėms didinti, pateikiamas jų pagrindimas. Aprašomos numatytos stebėsenos priemonės

15 Pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo išvada

Nurodomas plano (programos) atitikimas visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktus ir visuomenės sveikatos išsaugojimo (stiprinimo) tikslus, pasirinktos alternatyvos ir priemonės reikšmingoms neigiamoms pasekmėms išvengti, sumažinti ar kompensuoti arba teigiamoms pasekmėms didinti.

16 Literatūros sąrašas

Pasekmės tipas	Teigiama ar neigiama pasekmė visuomenės sveikatai	Pasekmės įrodymo tipas (pagrįsti mokslo duomenys, patirtis, kita) ir įrodymų šaltinis	Pasekmių atsiradimo laikas	Veikiama visuomenė (individualai ar grupės, grupės dydis)	Pagrįstos teigiamą poveikį visuomenės sveikatai didinančios arba neigiamą poveikį mažinančios priemonės
Infekcinės ligos					
Neužkrečiamos ligos (širdies, kraujagyslių)					
Išorinės priežastys					
Psichinė sveikata					
Darbas					
Būstas					
Susisiekimas					
Išsilavinimas					
Saugumas ir nusikalstamumas					
Sveikatos ir socialinės priežiūros paslaugos					
Buitinės paslaugos					
Socialinė atskirtis					
Kultūra ir poilsis					
Gyvenimo būdas					
Fizinė aplinka					

PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO ATASKAITOS SUDĖTIS

I. BENDRIEJI DUOMENYS

1. Plano (programos) rengimo organizatoriaus pateikiamos informacijos turinys:
 - 1.1. Pavadinimas, adresas, telefonas, telefaksas, el. pašto adresas, įmonės kodas.
 - 1.2. Kontaktinis asmuo (adresas, telefonas, telefaksas, el. pašto adresas).
 - 1.3. Plano (programos) pavadinimas, turinys, tikslai, kurių siekiama, ir uždaviniai, kurie nurodo, kaip juos įgyvendinus bus pasiekti tikslai.
 - 1.4. Plano ar programos ryšys su kitais planais ir programomis.
2. Plano (programos) vertinami sprendiniai, jų pasirinkimo pagrindimas.
3. Vietovės visuomenės sveikatos išsaugojimo (stiprinimo) tikslai, uždaviniai ir priemonės.
4. Plano (programos) vertinimo tikslai ir uždaviniai.

II. PLANO AR PROGRAMOS SPRENDINIŲ ĮGYVENDINIMO VIETOVĖS DUOMENYS

5. Informacija apie vietovę, kurioje numatyta įgyvendinti plano ar programos sprendinius:
 - 5.1. Vietovės situacijos planas.
 - 5.2. Vietovės, kuri gali būti reikšmingai paveikta, ribos.
6. Vietovės, kuri gali būti reikšmingai paveikta:
 - 6.1. Geografinė ir administracinė padėtis, orientacinis plotas.
 - 6.2. Ištrauka iš teritorijų planavimo dokumentų registro (jei yra patvirtinti teritorijų planavimo dokumentai).
 - 6.3. Esamos žemėnaudos duomenys: vietovės teritorijos naudojimas, įskaitant naudojimą pagal galiojančius teritorijų planavimo dokumentų sprendinius.
 - 6.4. Besiribojančių vietovių naudojimas, gyvenamosios, visuomeninės, rekreacinės ir kitos svarbios teritorijos, svarbūs rekreaciniai ir visuomeniniai objektai, esančios vertybės, pastatų išdėstymas.
 - 6.5. Infrastruktūra (jeigu ji susijusi su plano (programos) sprendiniais), ypač gyventojų aprūpinimas saugiu geriamuoju vandeniu, maudyklos, nuotekų ir atliekų šalinimas, keliai ir autotransporto srautai, geležinkelis ir traukinių eismas, dviračių ir pėsčiųjų takai, kita infrastruktūra).
 - 6.6. Svarba, paskirtis visuomeniniu požiūriu, prieš tai buvusi šios vietovės paskirtis.

- 6.7. Apsaugos, funkcinės zonos (įteisintos ir teisės aktais nustatytos sanitarinės apsaugos zonos, rekreacinės, kurortinės zonos, saugomos teritorijos ir kita).
- 6.8. Pagrindinės viešosios institucijos (sveikatos priežiūros, ugdymo, visuomenės saugos, valstybinės institucijos (kurių veiklą gali įtakoti plano (programos) tvirtinimo procedūros, įgyvendinimas ar stebėseną).
- 6.9. Esama aplinkos būklė ir jos pokyčiai, jeigu planas ar programa nebus įgyvendinti.
- 6.10. Kita svarbi informacija.

III. ESAMOS VISUOMENĖS SVEIKATOS BŪKLĖS IR VISUOMENĖS SVEIKATAI DARANČIŲ ĮTAKĄ VEIKSNIŲ ANALIZĖ

7. Gyventojų demografiniai rodikliai: gyventojų skaičius, tankumas, pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gimstamumas, migracija, vidutinis gyventojų amžius, namų ūkių sudėtis, gyventojų tankumas ir kita; rodiklių palyginimas su visos populiacijos (populiacijos dydis parenkamas, atsižvelgiant į vertinimo tikslus) rodikliais;
8. Standartizuoto mirtingumo ir sergamumo rodiklių, kurie gali būti įtakojami plano (programos) sprendinių, palyginimas su visos populiacijos duomenimis;
9. Vietovės gyventojų sveikatos reprezentatyvių apklausų duomenys, esant poreikiui.
10. Socialinės gerovės rodikliai (nedarbas, darbo pasiūla, namų ūkių pajamos ir išlaidos, socialines išmokas ir pašalpas gaunantys gyventojai, išsilavinimas, būsto vidutinis gyventojų skaičius, kiti socialinės gerovės rodikliai), jų palyginimas su visos populiacijos duomenimis;
11. Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo rodikliai (lovų skaičius, hospitalizavimo rodikliai, gydytojų skaičius, kita), jeigu prieinamumas gali būti įtakojamas plano (programos) sprendinių. Gali būti pateikiama vietovės schema su pažymėtomis sveikatos priežiūros įstaigomis.
12. Nedarbas, darbo pasiūla, namų ūkių pajamos ir išlaidos, socialines išmokas ir pašalpas gaunantys gyventojai, pašalpos, išsilavinimas, kt. socialinės gerovės rodikliai.
13. Aplinkos duomenys: emisijų kiekis, tenkantis ploto vienetui, geriamojo vandens saugos rodikliai, išorinės aplinkos oro taršos rodikliai, dirvožemio užterštumo sunkiaisiais metalais rodikliai, būsto vidutinis gyventojų skaičius, kiti svarbūs duomenys.
14. Duomenų palyginimas su visos populiacijos duomenimis.

IV. PLANO AR PROGRAMOS SPRENDINIŲ ĮGYVENDINIMO PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI PROGNOSTINIS VERTINIMAS

15. Sveikatai darančių įtaką veiksnių ir rizikos grupių analizė
 - 15.1. Mokslinės literatūros apžvalga, kurioje pateikiami patikimi mokslinių publikacijų duomenys apie plano (programos) sprendinių visuomenės sveikatai įtaką darančius veiksnius, pasekmes visuomenės sveikatai ir neigiamų pasekmių sumažinimo, pašalinimo arba teigiamų pasekmių didinimo priemones, vertintų publikacijų skaičius ir jų patikimumas.
 - 15.2. Vietovės visuomenės sveikatos išsaugojimo (stiprinimo) tikslai, uždaviniai ir priemonės, plano (programos) sprendinių įtaka šių tikslų įgyvendinimui.
 - 15.3. Iš interesų grupių ir suinteresuotos visuomenės surinkti apklausos duomenys apie sprendinių visuomenės sveikatai įtaką darančius veiksnius, pasekmes visuomenės sveikatai ir pasekmių koregavimo priemones.
 - 15.4. Sveikatai darančių įtaką veiksnių analizė: svarbiausi plano ar programos lemiami veiksniai ir jų dydis.
 - 15.5. Rizikos grupių populiacijoje analizė.
 - 15.6. Plano (programos) pasekmių kiekybinis ir kokybinis įvertinimas:
 - 15.6.1. aplinkos taršos lygiai, lyginami su higienos normose ir kituose teisės norminiuose aktuose nustatytais ribinėmis vertėmis ir mokslo įrodymais pagrįstomis nekenksmingomis vertėmis, įvertinamas taršos mastas, trukmė, pasekmių sunkumas. Jeigu faktinių aplinkos taršos duomenų apskaičiavimas nėra įmanomas, pateikiami pagrįsti duomenys apie galimą aplinkos taršą ir jos pasekmes visuomenės sveikatai;
 - 15.6.2. kitų visuomenės sveikatą įtakojančių veiksnių kiekybinis arba kokybinis įvertinimas, atsižvelgiant į savivaldybių ar nacionalinius visuomenės sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo tikslus.
16. Pasekmių įvertinimas (užkrečiamos ir neužkrečiamos ligos, mitybos problemos ir nutukimas, traumos ir kitos išorinės priežastys, psichinė sveikata ir psichosocialiniai sutrikimai, socialinis gerbūvis, gyvenamosios vietos pokyčiai): sveikatos būklės galimi pokyčiai, veikiamų asmenų skaičius, pasekmių trukmė, sunkumas, tiesioginis, netiesioginis ar sumuojantis poveikis.
17. Rizikos apibūdinimas.

V. PLANO AR PROGRAMOS SPRENDINIŲ ĮGYVENDINIMO PASEKMIŲ VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO METODŲ APRAŠYMAS

18. Panaudoti kiekybiniai ir kokybiniai pasekmių vertinimo metodai, jų paskirtis, tikslas, pasirinkimo priežastys.
 - 18.1. Metodų paskirtis, tikslas, pasirinkimo priežastis.
 - 18.2. Metodų tikslumas, objektyvumas, taikytos prielaidos.
19. Techniniai, organizaciniai ir metodiniai vertinimo ribotumai.

VI. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

20. Plano (programos) sprendinių alternatyvų palyginimas, siūlomų alternatyvų pagrindimas.
21. Siūlomos priemonės reikšmingoms neigiamoms pasekmėms išvengti, sumažinti ar kompensuoti arba teigiamoms pasekmėms didinti, jų pagrindimas.
22. Numatytų taikyti stebėsenos priemonių aprašymas.
23. Pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo išvada, kurioje nurodomas plano (programos) atitikimas visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktams ir visuomenės sveikatos išsaugojimo (stiprinimo) tikslams, pasirinktos alternatyvos ir priemonės reikšmingoms neigiamoms pasekmėms išvengti, sumažinti ar kompensuoti arba teigiamoms pasekmėms didinti.
24. Literatūros sąrašas.

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

Strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo duomenys gali būti integruojami į strateginio pasekmių aplinkai vertinimo dokumentus laikantis šių dokumentų parengimo tvarkos.

Rekomenduojama, kad plano (programos) organizatorius, rengdamas galutinį plano ar programos projekto variantą, atsižvelgtų į strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo dokumentuose pateiktą informaciją, įskaitant ir visuomenės pasiūlymų įvertinimą.

UŽRAŠAMS

UŽRAŠAMS

Planų ir programų strateginio pasekmių visuomenės sveikatai vertinimo
metodiniai nurodymai

Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras, UAB „Sweco Lietuva“

Vilnius 2015 40 p.

Išleistas Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centro užsakymu.

Tiražas 550 egz.

Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras

©SMPLC, 2015

ISBN 978-9986-687-21-4

ISBN 978-9986-687-21-4

9 789986 687214